



مهدی عبداللہی
دبیر گروه اقتصاد

مرکز آمار ایران در روزهای اخیر داده‌های گردشگری خارجی ایران در ۶ ماهه نخست امسال را منتشر کرده است. این داده‌ها نکات قابل تأملی دارد، تعداد گردشگران خروجی از ایران ۲ برابر گردشگران ورودی بوده است. همچنین امسال گردشگران خروجی کشور درحالی نسبت به ۶ماهه نخست پارسال رشد ۱۲ درصدی داشته که سال گذشته نیز رکورد سفرهای خارجی کشور (حتی رکورد دوره برجام) شکسته شده است. آمارها بسیار قابل تأمل است، در سال گذشته ۱۴ میلیون ایرانی عازم خارج شده‌اند که ۴ میلیون نفر از آن زائر عتبات عالیات و ۱۰ میلیون نفر گردشگر خارجی بوده‌اند. گرچه داده‌ای از ارزیابی سفرهای گردشگری کشور منتشر نشده، اما در برآورد‌های حداقلی در سال گذشته حدوداً ۶٫۵ تا ۷ میلیارد دلار برای سفرهای خارجی ایرانیان هزینه شده است. در ریشه‌یابی دلایل رکوردزنی سفرهای خارجی ایرانیان، یکی از مهم‌ترین موضوعات به احتمال قوی، برخورداری برخی از هموطنان از رانت ارزی (فاصله ارز مسافرتی دولتی با ارز بازار غیررسمی) بوده است. اما به نظر می‌رسد برخی‌ها هم با اهدافی همچون تماشای کنسرت خوانندگانی که امکان حضور در ایران را ندارند، اقدام به سفر خارجی کرده‌اند. در مجموع، هدف از سفرها و دلیل افزایش چشمگیر آن هرچه باشد، بی‌ارتباط با سفرارزان (برخورداری از رانت) نیست.

رشد ۲۴ درصدی گردشگران وارد شده به ایران

براساس داده‌های مرکز آمار ایران، در نیمه نخست سال جاری ۴ میلیون و ۱۶۸ هزار و ۳۱۵ گردشگر خارجی به ایران آمده‌اند که نسبت به گردشگران ورودی ۶ماهه نخست سال گذشته رشد ۲۴ درصدی را نشان می‌دهد.

آمارها نشان می‌دهد در طول سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۴۰۳ بالاترین تعداد سالانه گردشگران ورودی به ایران مربوط به سال ۱۳۹۸ با ۸۰۸ میلیون گردشگر بوده که با اتفاقات نیمه اول سال، به‌نظر می‌رسد به این رکورد ۸ میلیون نزدیک شد. مقایسه تعداد گردشگران خارجی ایران با برخی همسایه‌ها نشان می‌دهد سقف سالانه ۸۰۸ میلیون گردشگر ورودی ایران طی یک دهه اخیر درحالی است که تعداد گردشگران ترکیه سقف ۵۲ میلیون نفری، امارات سقف ۲۵ میلیون، عربستان سقف ۲۰ میلیونی و مصر نیز سقف ۱۳ میلیونی در کارنامه خود دارند. براساس داده‌های مرکز آمار ایران، در بهار و تابستان امسال عراقی‌ها ۲٫۲ میلیون نفر، بیشترین گردشگران واردشده به ایران بوده‌اند. اتباع افغانستانی با ۹۶۷ هزار گردشگر در رتبه دوم قرار داشته و گردشگران ترکیه با ۴۱۱ هزار نفر سوم بوده‌اند. پاکستانی‌ها با ۲۰۷ هزار گردشگر، ترکمنستان با ۱۴۵ هزار گردشگر، گردشگران جمهوری آذربایجان با ۱۳۸ هزار نفر، ارمنستان با ۱۳۵ هزار گردشگر، بحرین با ۸۸ هزار گردشگر، عمان با ۷۴ هزار گردشگر و هند و عربستان نیز به ترتیب با ۳۵ و ۱۸ هزار گردشگر در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند.

سفر ۱۴ میلیون ایرانی به خارج

داده‌های مرکز آمار ایران نشان می‌دهد در ۶ماهه نخست امسال ۸ میلیون و ۸۷۹ هزار گردشگر ایرانی به خارج رفته‌اند که نسبت به ۶ماهه نخست سال گذشته رشد ۱۲ درصدی (معادل ۹۵۰ هزار گردشگر) داشته است. همچنین طی سال ۱۴۰۲ تعداد گردشگران ایرانی که به خارج رفته‌اند، ۱۳ میلیون و ۸۹۴ هزار نفر بوده که علاوه بر رشد ۳۹ درصدی، رکورد تعداد سفرهای ایرانیان از سال ۱۳۹۰ را نیز شکسته است. این داده‌ها نشان می‌دهد درحالی که طی سال ۱۴۰۲ نزدیک به ۱۴ میلیون ایرانی به خارج رفته‌اند، این تعداد در بالاترین میزان خود در سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۱ حدود ۱۰٫۵ میلیون نفر در سال ۱۳۹۶ بوده است. در رتبه بعدی، سال ۱۴۰۱ با ۹٫۹ میلیون گردشگر قرار دارد. پس از آن، سال ۱۳۹۸ با ۹٫۵ و سال ۱۳۹۵ با ۹٫۲ میلیون گردشگر قرار دارند.

عراق و ترکیه در صدر لیست

درحالی‌که مرکز آمار ایران، مبدأ گردشگران ورودی به ایران را به

آمارها می‌گوید سفر خارجی برای دریافت ارز نسبت به سال‌های قبل افزایش چشمگیری داشته است

رانت ارز سفر رکورد شکست

طور کامل ذکر کرده، اما مقصد گردشگران خروجی از ایران چندان مشخص نبوده و مرکز آمار و همچنین وزارت گردشگری داده‌ای از آن منتشر نکرده‌اند. نگاهی به داده‌های مراکز گردشگری و آمار دو کشور عراق و ترکیه نشان می‌دهد بخش بزرگی از گردشگران کشور در سال گذشته از دو کشور عراق و ترکیه بازدید کرده‌اند. براساس آمارهای وزارت کشور عراق طی سال گذشته تعداد ۹ میلیون زائر و همچنین گردشگر وارد این کشور شده‌اند که حدود ۴۰ درصد از آنان ایرانی‌اند. بنابراین، حدود ۳٫۶ تا ۴ میلیون از گردشگران خارجی ایران، زائران عتبات عالیات عراق بوده‌اند. اما در رتبه دوم، کشور ترکیه قرار دارد. براساس داده‌های وزارت فرهنگ و گردشگری ترکیه، در ۱۱ ماهه امسال ۳ میلیون و ۲۲ هزار ایرانی از این کشور بازدید کرده‌اند که نسبت به مدت مشابه سال گذشته رشد ۳۲ درصدی داشته است. این آمار نشان می‌دهد تعداد گردشگران ایرانی بازدیدکننده از ترکیه طی ۱۱ ماهه امسال بالاترین تعداد از سال ۲۰۰۸ تاکنون و قبل از آن بوده است.

دشت ۳ میلیارد دلاری ترکیه از گردشگران ایرانی

نگاهی به هزینه‌های تورهای گردشگری و سفرهای انفرادی ایرانیان به ترکیه نشان می‌دهد میانگین هزینه‌های یک گردشگر ایرانی (شامل هزینه‌های بلیت رفت و برگشت، عوارض خروج از کشور، غذا، هتل، هزینه حمل و نقل در داخل شهرهای ترکیه) در کمترین مقدار تا ۶۵۰ دلار، متوسط هزینه‌ها ۸۵۰ تا ۱۰۰۰ دلار و سفر پرهزینه نیز تا ۳۵۰۰ دلار می‌رسد. بر این اساس، اگر میانگین هزینه‌های هر گردشگر ایرانی را حدود ۸۵۰ دلار در نظر بگیریم، ایرانی‌ها در ۱۱ ماهه امسال حدود ۲٫۶ میلیارد دلار و اگر میانگین هزینه‌ها برای هر گردشگر را ۱۰۰۰ دلار در نظر بگیریم، ایرانیان در ۱۱ ماهه امسال بیش از ۳ میلیارد دلار در ترکیه هزینه کرده‌اند. طبیعتاً در ماه آخر ۲۰۲۴ نیز تعدادی به گردشگران ۱۱ ماهه اضافه خواهد شد و تعداد گردشگران ایرانی بازدیدکننده از ترکیه به ۳٫۲ میلیون گردشگر نیز خواهد رسید. البته این هزینه‌ها بدون در نظر گرفتن هزینه‌های جانبی همچون خریدهای شخصی مانند لباس و پوشاک، سوغات برای خانواده و دوستان و به‌ویژه هزینه کنسرت است که سالانه ایرانیان زیادی را به ترکیه می‌کشاند.

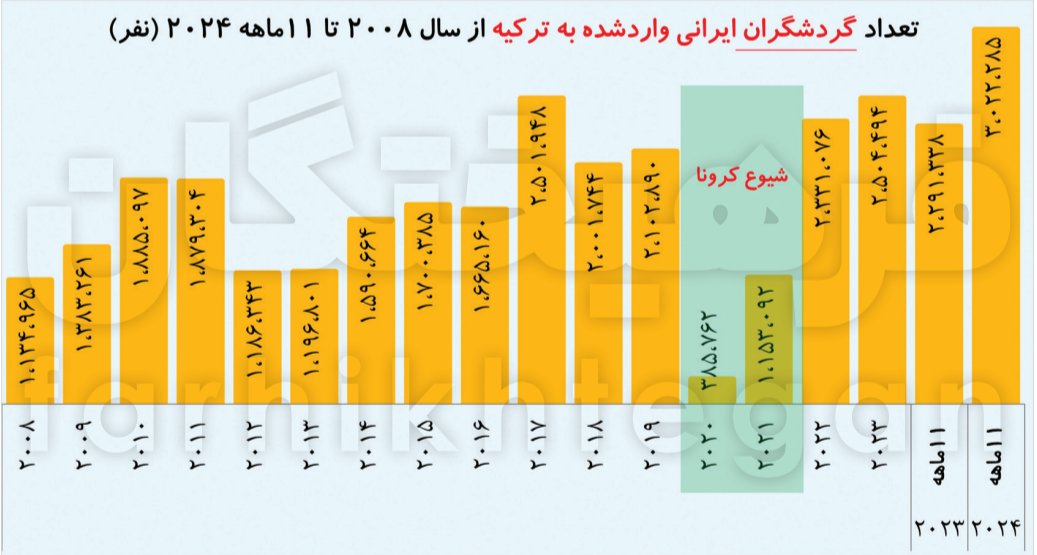
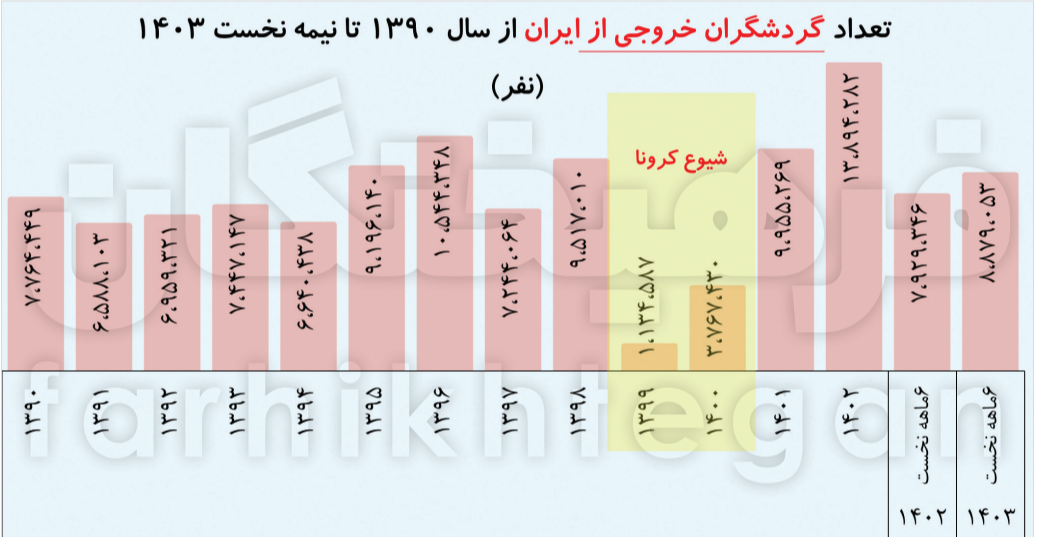
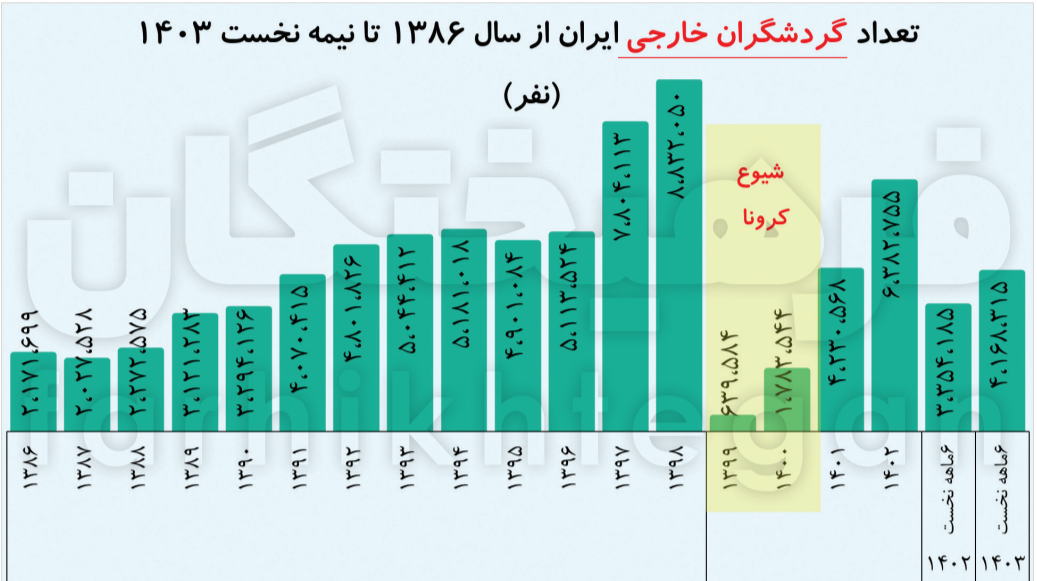
دوپینگ مسافران خارجی با رانت ارزی

همان‌طور که گفته شد، نکته قابل تامل ماجرای سفر ایرانیان به خارج این است که طی سال گذشته حتی رکورد سفرهای سال ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ نیز شکسته شده است، توجه داشته باشیم در آن سال‌ها نرخ ارز چندین سال حول و حوش ۳۵۰۰ تومان تثبیت شده بود؛ تورم داخلی پایین بود، تحریم‌های جدید هنوز اجرائی نشده بود و پرواضح است که سفرهای خارجی ایرانیان باید در آن سال‌ها بیش از امروز می‌بود، اما رکوردشکنی سفرهای ایرانیان به خارج در سال‌های اخیر نشان می‌دهد باید در آن را در جای دیگری جست‌وجو کرد. بررسی‌ها نشان می‌دهد اگر زائران عتبات عالیات را از آمارها خارج کنیم، رد افزایش چشمگیر مسافران خارجی را اول باید در رانت ارزی اعطایی به مسافران ایرانی جست‌وجو کرد. در دو سال اخیر و به‌ویژه در سال ۱۴۰۲ به‌واسطه اعطای ۵۰۰ و ۱۰۰۰ پیور ارز مسافرتی که فاصله آن‌ها با نرخ بازار بعضاً به ۲۵ تا ۳۰ درصد نیز می‌رسید، این رانت شیرین طرفداران زیادی در بین مردم داشت. این موضوع حتی در اسفندماه که دولت ارز مسافرتی را از ۵۰۰ پیور به ۱۰۰۰ پیور افزایش داد، موجب اعتراض‌های زیادی از سوی کارشناسان اقتصادی، رسانه‌ها و حتی انجمن‌های دانشجویی نیز شد. یکی از فعالان حوزه گردشگری به خبرنگار «فرهیختگان» گفت تخصیص ارز مسافرتی با نرخ مرکز مبادله که فاصله قابل توجهی با نرخ‌های غیررسمی بازار داشت، باعث شده بود ما شاهد شکل‌گیری صف‌های طولانی در فرودگاه‌های کشور و از جمله فرودگاه امام باشیم. وی می‌گوید برخی از مسافران در اوایل تخصیص این ارزها، لحظه آخری سفر خود را پای هواپیمای گیت کنسلی می‌کردند تا از رانت شیرین برخوردار شوند. زمانی که هم جلوی این کنسلی‌ها گرفته شد، تورهایی دوروزه مد شد. تورهایی گردشگری دوروزه با هدف ذخیره بخش قابل توجهی از ارز و فروش آن در بازار آزاد شکل گرفته بود.

ایرانیان چقدر برای سفر خارجی هزینه می‌کنند؟

نگاهی به داده‌ها نشان می‌دهد در سال گذشته از حدود ۱۴ میلیون

رسمی از ارزیابی مسافرت‌های خارجی ایرانیان منتشر نشده، اما شاید برخی از داده‌های بانک مرکزی ایران بتواند گواه این موضوع باشد که هزینه این سفرها نسبتاً قابل توجه است. برای مثال، در سال ۱۳۹۹ که گردشگر شدیداً کم شد، رقم واردات بخش خدمات ایران حدود ۷٫۷ میلیارد دلار بوده، این میزان در سال ۱۴۰۰ که هنوز محدودیت‌هایی برای گردشگری وجود داشت به ۱۱٫۸ میلیارد دلار رسید، در سال ۱۴۰۱ ۱۶٫۶ میلیارد دلار شد و در سال ۱۴۰۲ به ۲۲٫۵ میلیارد دلار رسید که افزایش ۶ میلیارد دلاری نسبت به سال ۱۴۰۱ داشته است. پرواضح است در کنار سایر بخش‌های خدمات از جمله خدمات فنی و مهندسی، ترانزیت، حواله نیروی کار و ...، بخشی از این اعداد نیز مربوط به ارزیابی گردشگری خارجی ایران است که هم‌زمان با رشد سفرهای خارجی، افزایش قابل توجهی داشته است.



رشد پلتفرم‌های خرده‌فروشی طلا و مسکن در غیاب ساختار قانونی



سیده حسین مدنی
رئیس اندیشکده حکمرانی هوشمند

اقتصاد ایران طی دهه‌های گذشته با تورم افسارگسیخته‌ای مواجه بوده است. این وضعیت بخش زیادی از مردم را به حضور در بازارهای مختلف و خرید و فروش دارایی‌های متنوع برای مصون ماندن از آثار منفی تورم عادت داده است. یکی از راهکارهایی که همیشه برای کاهش اثر منفی این تورم بر اقتصاد مورد تأکید قرار گرفته، هدایت نقدینگی به سمت بخش‌هایی مانند صنعت بوده تا هم به رونق این بخش‌ها کمک شود و هم تورم افسارگسیخته تا حدودی کاهش یابد. اگرچه موضوع هدایت نقدینگی به سمت صنعت را می‌توان یکی از عوامل ایجاد رونق در این بخش دانست اما الزام ارانه ارز حاصل از صادرات در بازار ثانویه، انگیزه‌ها را از صنایع صادرات‌محور کشور برای مدتی گرفته بود. دولت در سال ۱۴۰۱ تصمیم گرفت برای رفع این مشکل و ایجاد انگیزه در میان صادرکنندگان کشور، به آنان اجازه دهد تا به جای بازگشت ارز حاصل از صادرات، طلا وارد کشور کرده و این طلا را در بازار عرضه کنند. این اقدام با استقبال بخش زیادی از صادرکنندگان کشور همراه و باعث شد در سال ۱۴۰۲ حدوداً ۳۰ تن طلا به ارزش یک میلیارد و ۹۳۶ میلیون دلار وارد کشور شود. درحالی‌که واردات طلا در سال ۱۴۰۱ و پیش از اجرای این دستورالعمل، تقریباً صفر بود.

با ادامه اجرای این دستورالعمل، طبق آمار گمرک از فروردین تا شهریور ماه سال ۱۴۰۳، در مجموع ۴۲ تن شمش طلا به ارزش ۲٫۵ میلیارد

دلار وارد کشور شده است. البته از خرداد ماه امسال مدیران اداره رسیدگی به تعهدات صادراتی و وارداتی اعلام کردند صادرکنندگان محصولات پتروشیمی، پالایشی، فولادی، فلزات اساسی رنگین و فرآورده‌های نفتی، مکلفند ۱۰۰ درصد ارز حاصل از صادرات خود را به صورت حواله در سامانه نیما فروخته و رفع تعهد صادراتی کنند. هم‌زمان با افزایش واردات طلا به کشور، باید به موضوع عرضه این فلز ارزشمند هم پرداخت. اقتصاد ما تجربه‌های متفاوتی در طول سال‌های گذشته برای عرضه طلا کسب کرده است. از جمله این تجربه‌ها می‌توان به خرید سکه و گواهی سپرده طلا در بورس کالا و همچنین راه‌اندازی صندوق‌های با پشتوانه طلا در بورس اشاره کرد. خریداران با خرید سکه و گواهی سپرده طلا در بورس کالا می‌توانند طلا خریداری شده را تحویل بگیرند. صندوق‌های با پشتوانه طلا در بورس هم به شکل خرید سهام با پشتوانه طلاست که براساس قیمت روز طلا ارزش‌گذاری می‌شود و طلا فیزیکی تحویل داده نمی‌شود. این صندوق‌های تحت نظارت بورس به خوبی توانسته‌اند حجم بالایی از نقدینگی را جمع‌آوری کنند. بررسی‌ها نشان می‌دهد در حال حاضر ۱۳ صندوق بورسی در حوزه طلا فعالند که مطمئن‌ترین محل برای خرید و فروش طلا به شمار می‌روند.

علی‌رغم وجود چنین تجربه‌ها و سازوکارهایی که خرید و فروش طلا را تسهیل کرده اما خریدارانی هم هستند که یا به خرید نوع خاصی از طلا مثلاً ۱۸ عیار تمایل دارند و یا میزان نقدینگی آنها به مشارکت در مزایده‌های خرید حجم بالایی از طلا نمی‌رسد. در این شرایط برخی با مراجعه به طلافروشی‌های مورد اعتماد خود، با نقدینگی

کم و به‌تدریج به خرید طلا پرداخته و بعد از رسیدن میزان دارایی به حجم بالاتر، آن را از طلافروش تحویل می‌گیرند. بدیهی است همه مردم به چنین طلافروشی‌هایی که بتوانند به آن برای خرید تدریجی و سپس تحویل طلا اعتماد کنند، دسترسی ندارند. در چنین فضای، زمینه برای شکل‌گیری بسترهای آنلاین فروش طلا به هر میزان شکل گرفته و تبلیغات گسترده‌ای هم درباره این پلتفرم‌ها به چشم می‌خورد. بررسی‌ها نشان می‌دهد در حال حاضر بیش از ۲۰ پلتفرم به صورت آنلاین طلای آب‌شده خرید و فروش می‌کنند. وجود بیش از ۲۰ پلتفرم در زمینه خرید و فروش آنلاین طلای آب‌شده و وجود صدها سایت فروش طلای فیزیکی، تبلیغات وسیع در این بخش و روند رو به رشد شکل‌گیری پلتفرم‌های جدید، لزوم ساختار مند شدن این حوزه و نظارت دقیق بر عملکرد آنها را گوشزد می‌کند اما متأسفانه هنوز هیچ سازوکار قانونی، اعم از متولی صدور مجوز و نظارت بر عملکرد این بسترها تدوین نشده است.

عدم تعریف مجوز، تعیین نکردن مصادیق تخلف و فقدان سازوکار نظارتی در خرید و فروش آنلاین طلا، مردم را در معرض وضعیت به شدت آسیب‌پذیری قرار داده و شرایطی را ایجاد کرده که هر لحظه ممکن است کلاهبرداری (خالی فروش) و یا تخلفی در این حوزه رخ دهد. درست مثل زمانی که در قوانین مربوط به پول‌شویی، هیچ جرم‌انگاری درباره پول‌شویی تعریف نشده بود و قضات ناچار بودند پول‌شویی را با قوانین و جرائم موازی محکوم کنند. با توجه به ارتباط مستقیم این پلتفرم‌ها با دارایی مردم و جذب وسیع کاربر در این بخش، انتظار می‌رود مسئولان برای پیشگیری از پیچیده‌تر

مدیر مسئول:

محمدامین ایمانجانی

قائم‌مقام مدیرمسئول:

مسعود فروغی

سررئیس:

محمد زعیم‌زاده

تلفن و فکس:

۰۲۱) ۶۲۹۹۹۴۹۵

کدپستی:

۱۱۳۵۳۳۸۱۶

چاپ:

چاپخانه دانشگاه آزاد اسلامی

نشانی:

خیابان حافظ، پایین‌تر از جمهوری

روی‌پوری، ساختمان بورس

ساختمان فرهیختگان، طبقه سوم